

Aktivní politika zaměstnanosti

(na podkladě údajů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR)

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR ve spolupráci s úřady práce se mimo jiné snaží pomocí řady nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti v souladu se Zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti působit na trh práce. Aktivní politiku zaměstnanosti lze definovat jako souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti a je realizována následujícími nástroji:

- rekvalifikace,
- investiční pobídky,
- veřejně prospěšné práce,
- společensky účelná pracovní místa,
- překlenovací příspěvek,
- příspěvek na dopravu zaměstnanců,
- příspěvek na zapracování,
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Součástí opatření aktivní politiky zaměstnanosti je také poradenství, podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením uvedená v části třetí Zákona o zaměstnanosti, s výjimkou příspěvku podle § 78 Zákona o zaměstnanosti a cílené programy k řešení zaměstnanosti.

Velmi významnou roli hrají především **rekvalifikace**, které spočívají v získání nové kvalifikace a zvýšení nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Rekvalifikace jsou určeny dvěma základními kategoriím osob:

- rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání (§ 109 Zákona o zaměstnanosti)
 - za účastníka rekvalifikace hradí úřad práce náklady rekvalifikace a může mu poskytnout příspěvek na úhradu prokázaných nutných nákladů spojených s rekvalifikací
 - rekvalifikaci zajišťuje úřad práce příslušný podle místa bydliště uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání
- rekvalifikace zaměstnanců (§ 110 Zákona o zaměstnanosti) – zaměstnavateli, který provádí rekvalifikaci svých zaměstnanců, nebo rekvalifikačnímu zařízení, které pro zaměstnavatele tuto činnost zajišťuje, mohou být plně nebo částečně hrazeny náklady rekvalifikace zaměstnanců a náklady s ní spojené.

V souladu s § 111 Zákona o zaměstnanosti jsou důležitým nástrojem aktivní politiky i **investiční pobídky**. Pomocí tohoto nástroje se hmotně podporuje vytváření nových pracovních míst a rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců u těch zaměstnavatelů, kterým bylo vydáno podle zvláštního právního předpisu rozhodnutí o příslibu investiční pobídky. Hmotná podpora na vytváření nových pracovních míst pak může být poskytnuta zaměstnavateli, který vytvoří nová pracovní místa v územní oblasti (okres, spádová oblast), ve které průměrná míra nezaměstnanosti za dvě ukončená pololetí předcházející datu předložení „záměru zaměstnavatele získat investiční pobídky“ dosahuje nejméně průměrné míry nezaměstnanosti v České republice. Podmínka minimální míry nezaměstnanosti v územní oblasti platí i pro poskytnutí hmotné podpory na rekvalifikaci nebo školení zaměstnanců. Hmotnou podporu poskytuje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a výši hmotné podpory a formu poskytnutí hmotné podpory stanoví vláda nařízením.

Tyto dva uvedené nástroje jsou z pohledu zaměstnanosti natolik důležité, že se jim budeme samostatně věnovat v dalších analytických informacích.

Paragraf 112 Zákona o zaměstnanosti vymezuje **veřejně prospěšné práce** jako časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců, a to i opakovaně.

Příspěvek na tyto veřejně prospěšné práce lze poskytnout až do výše skutečně vyplacených mzdových nákladů na zaměstnance umístěného na tyto činnosti, včetně pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance.

Tab. R.1 Veřejně prospěšné práce - vytvořená místa

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem od počátku roku										
Česká republika	9 838	11 760	11 024	14 800	19 714	18 962	16 448	14 703	17 727	15 645
Liberecký kraj	279	297	364	610	859	945	638	661	806	569
v tom okresy:										
Česká Lípa	44	37	20	85	206	203	127	163	170	141
Jablonec nad Nisou	33	15	51	21	66	14	31	53	70	64
Liberec	173	214	249	427	491	629	380	320	379	287
Semily	29	31	44	77	96	99	100	125	187	77
Stav k 31. 12.										
Česká republika	4 689	4 783	5 695	7 336	10 593	8 496	5 670	6 389	7 653	6 756
Liberecký kraj	215	233	308	458	456	448	425	420	583	504
v tom okresy:										
Česká Lípa	36	1	2	11	74	12	-	16	29	51
Jablonec nad Nisou	33	46	55	51	52	52	56	39	43	63
Liberec	142	177	221	367	327	383	368	355	381	306
Semily	4	9	30	29	3	1	1	10	130	84

V průběhu roku 2005 bylo v Libereckém kraji vytvořeno 569 pracovních míst pro veřejně prospěšné práce a o důležitosti tohoto nástroje aktivní politiky zaměstnanosti svědčí dvojnásobný nárůst jejich počtu ve srovnání s rokem 1996. V této souvislosti je však nutné poznamenat, že nejvíce těchto míst po dohodě s obcemi, sdruženími, obecně prospěšnými společnostmi a církevními zařízeními bylo zřízeno v letech 2000 (859 míst) a 2001 (945 míst). Z územního hlediska v rámci Libereckého kraje bylo nejvíce pracovních příležitostí tohoto druhu v roce 2005 zřízeno v okrese Liberec (50,4 % krajského úhrnu) a Česká Lípa (24,8 %). V rámci České republiky se na předním místě pomyslného žebříčku umístil Ústecký kraj (3 713 vytvořených pracovních míst, tj. 23,7 % z celkového počtu 15 645 míst vytvořených v České republice), tedy v kraji s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. V kraji s nejnižší mírou nezaměstnanosti Hlavním městem Praze bylo vytvořeno pouze 84 míst, tj. 0,5 %.

Tab. R.2 Veřejně prospěšné práce - umístění uchazeči

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem od počátku roku										
Česká republika	10 259	11 888	11 905	16 069	20 034	19 977	16 573	15 378	18 246	16 846
Liberecký kraj	321	381	447	753	933	1 029	744	865	904	817
v tom okresy:										
Česká Lípa	36	44	34	97	199	231	139	188	189	167
Jablonec nad Nisou	38	65	80	61	60	15	52	88	79	95
Liberec	219	242	297	520	579	682	428	429	439	396
Semily	28	30	36	75	95	101	125	160	197	159
Stav k 31. 12.										
Česká republika	3 418	3 943	4 790	6 645	8 556	7 020	5 010	5 590	5 017	5 141
Liberecký kraj	150	167	216	328	344	313	338	342	429	460
v tom okresy:										
Česká Lípa	23	1	4	11	64	12	-	14	16	51
Jablonec nad Nisou	20	25	15	27	38	24	47	27	30	57
Liberec	104	133	173	261	239	276	290	291	300	274
Semily	3	8	24	29	3	1	1	10	83	78

Během loňského roku bylo v Libereckém kraji na uvedených místech umístěno 817 uchazečů o zaměstnání a především se jednalo o ty osoby, kterým je podle zákona o zaměstnanosti věnována zvýšená péče, tzn. osoby se zdravotním postižením, osoby do 25 let věku, osoby pečující o děti do 15 let věku, osoby starší 50 let věku, osoby vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 6 měsíců a osoby, které potřebují zvláštní pomoc. Mezi umístěnými uchazeči převažovaly osoby se základním vzděláním. Necelá polovina

uchazečů vykonávala veřejně prospěšné práce v okrese Liberec, 20,4 % v okrese Česká Lípa a 19,5 % v okrese Semily.

Na realizaci veřejně prospěšných prací v roce 2005 vynaložily úřady práce v Libereckém kraji částku v hodnotě 46 256 tisíc Kč, což představovalo 45,0 % finančních prostředků určených na všechny nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. Ve srovnání s rokem 2004 se objem realizovaných financí zvýšil, konkrétně o 2,4 procentní body.

Tab. R.3 Veřejně prospěšné práce a společensky prospěšná pracovní místa podle krajů v roce 2005

	Veřejně prospěšné práce				Společensky účelná pracovní místa			
	vytvořená místa		umístění uchazeči		vytvořená místa		umístění uchazeči	
	od počátku roku	k 31. 12. 2005	od počátku roku	k 31. 12. 2005	od počátku roku	k 31. 12. 2005	od počátku roku	k 31. 12. 2005
Česká republika	15 645	6 756	16 846	5 141	22 016	17 157	23 005	16 437
v tom kraje:								
Praha	84	84	126	58	150	75	143	61
Středočeský	1 456	662	1 501	471	1 683	880	1 669	852
Jihočeský	786	381	836	255	1 408	721	1 384	670
Plzeňský	428	137	450	127	839	553	836	537
Karlovarský	393	106	491	98	601	448	651	443
Ústecký	3 713	1 620	3 973	1 186	2 952	2 301	3 112	2 313
Liberecký	569	504	817	460	530	310	538	286
Královéhradecký	695	318	826	245	737	618	754	577
Pardubický	953	320	1 061	227	1 543	1 127	1 607	1 062
Vysočina	1 044	587	995	385	1 472	1 784	1 621	1 685
Jihomoravský	1 989	346	2 044	280	2 563	2 038	3 111	1 930
Olomoucký	897	371	938	273	1 956	1 589	2 020	1 478
Zlínský	746	320	795	252	1 598	1 004	1 568	984
Moravskoslezský	1 892	1 000	1 993	824	3 984	3 709	3 991	3 559

Pracovní místa, která zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem jsou **společensky účelná pracovní místa** (§ 113 Zákona o zaměstnanosti). Jsou jimi i pracovní místa, která zřídil po dohodě s úřadem práce uchazeč o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti. V rámci tohoto nástroje aktivní politiky zaměstnanosti může být poskytován příspěvek na vyhrazení jednoho společensky účelného pracovního místa. Ten může dosahovat až výše vyplacených mzdových nákladů na zaměstnance přijatého na vyhrazené pracovní místo, včetně pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance. Současně tento příspěvek může být poskytován zpravidla nejdéle po dobu 6 měsíců.

Během celého roku 2005 bylo v Libereckém kraji vytvořeno 530 společensky účelných pracovních míst, přičemž ke konci prosince tento stav činil 310 míst. Liberecký kraj se tak na republikovém počtu podílel 2,4 %. Ve srovnání s rokem 1996 se počet těchto míst zvýšil o téměř jednu pětinu, absolutně o 502 míst. Zmíněné údaje svědčí o skutečnosti, že vytváření společensky účelných pracovních míst má v Libereckém kraji své opodstatnění. Nejvíce byl však tento nástroj aktivní politiky zaměstnanosti využit v roce 2004, kdy bylo vytvořeno dokonce 695 pracovních příležitostí tohoto typu.

Z hlediska územního rozdělení Libereckého kraje bylo v roce 2005 nejvíce společensky účelných pracovních míst pro nezaměstnané vytvořeno v okrese Česká Lípa (172 míst, tj. 32,5 % z krajského úhrnu) a Jablonec nad Nisou (157 míst, tj. 29,6 %). Z mezikrajského pohledu v počtu takto vytvořených pracovních míst jednoznačně vede Moravskoslezský kraj s 3 984 místy (tj. 18,1 % z celkového počtu 22 016 míst vytvořených v rámci celé ČR). Opět se jedná o kraj s velmi vysokou mírou nezaměstnanosti. Naopak nejméně míst bylo vytvořeno v Hlavním městě Praze (150 míst, tj. 0,7 % z celorepublikového úhrnu) tedy v kraji s již zmíněnou nejnižší mírou nezaměstnanosti.

Tab. R.4 Společensky účelná pracovní místa - vytvořená místa

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem od počátku roku										
Česká republika	3 612	2 626	8 805	15 445	27 240	21 398	13 454	17 488	22 657	22 016
Liberecký kraj	28	35	241	397	484	440	317	511	695	530
v tom okresy:										
Česká Lípa	-	-	30	114	104	89	59	68	275	172
Jablonec nad Nisou	3	3	103	76	116	103	110	181	154	157
Liberec	3	5	18	29	52	45	35	92	74	73
Semily	22	27	90	178	212	203	113	170	192	128
Stav k 31. 12.										
Česká republika	17 134	9 944	13 594	21 916	36 111	35 698	26 487	26 737	21 227	17 157
Liberecký kraj	103	90	245	477	597	651	529	610	360	310
v tom okresy:										
Česká Lípa	-	-	27	111	160	149	140	146	86	51
Jablonec nad Nisou	12	9	91	90	94	162	166	189	94	107
Liberec	64	42	21	40	64	59	40	80	76	82
Semily	27	39	106	236	279	281	183	195	104	70

Možnost pracovat na některém ze společensky účelných pracovních míst v roce 2005 využilo celkem 538 uchazečů o zaměstnání a jen ke konci prosince dosáhl tento počet 286 uchazečů. V návaznosti na počty společensky prospěšných míst v jednotlivých okresech Libereckého kraje je logické, že nejvíce uchazečů bylo umístěno na místa v okresech Česká Lípa (168 uchazečů, tj. 31,2 % všech takto umístěných uchazečů v kraji) a Jablonec nad Nisou (153 uchazečů, tj. 28,4 %).

Tab. R.5 Společensky účelná pracovní místa - umístění uchazeči

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem od počátku roku										
Česká republika	4 025	2 931	8 178	15 804	26 721	21 767	14 123	17 618	22 083	23 005
Liberecký kraj	53	50	238	394	470	443	319	500	558	538
v tom okresy:										
Česká Lípa	-	-	28	110	112	103	73	72	137	168
Jablonec nad Nisou	1	7	109	80	104	70	97	172	154	153
Liberec	30	16	22	25	45	66	36	83	71	90
Semily	22	27	79	179	209	204	113	173	196	127
Stav k 31. 12.										
Česká republika	15 974	9 703	12 786	21 453	34 615	34 250	25 819	25 562	19 735	16 437
Liberecký kraj	101	72	224	450	541	573	447	544	322	286
v tom okresy:										
Česká Lípa	-	-	25	105	130	111	112	113	67	51
Jablonec nad Nisou	10	7	74	73	88	123	114	171	92	96
Liberec	64	27	21	36	48	58	39	65	62	72
Semily	27	38	104	236	275	281	182	195	101	67

Dalšími již zmíněnými nástroji aktivní politiky zaměstnanosti jsou překlenovací příspěvek, příspěvek na dopravu zaměstnanců, příspěvek na zapracování a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Překlenovací příspěvek (§ 114 Zákona o zaměstnanosti) může úřad práce na základě dohody poskytnout osobě samostatně výdělečně činné, která přestala být uchazečem o zaměstnání. Tento příspěvek se poskytuje nejdéle po dobu 3 měsíců, v měsíční výši rovnající se polovině částky životního minima platného pro jednotlivého občana staršího 26 let ke dni uzavření dohody.

Příspěvek na dopravu zaměstnanců (§ 115 Zákona o zaměstnanosti) může úřad práce poskytnout zaměstnavateli na základě s ním uzavřené dohody, pokud zaměstnavatel zabezpečuje každodenní dopravu svých zaměstnanců do a ze zaměstnání v případech, kdy hromadnými dopravními prostředky prokazatelně není provozována doprava vůbec nebo v rozsahu odpovídajícím potřebám zaměstnavatele. Tento příspěvek může být poskytnut i v případě, kdy zaměstnavatel zajišťuje dopravu

svých zaměstnanců s těžším zdravotním postižením, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohou využít dopravy hromadnými dopravními prostředky. Příspěvek se poskytuje maximálně ve výši 50 % nákladů vynaložených na dopravu zaměstnanců.

Příspěvek na zapracování (§ 116 Zákona o zaměstnanosti) může úřad práce poskytnout zaměstnavateli na základě s ním uzavřené dohody, pokud zaměstnavatel přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému úřad práce věnuje zvýšenou péči. Těmito osobami jsou v souladu s § 33 Zákona o zaměstnanosti zejména:

- osoby se zdravotním postižením (§ 67 Zákona o zaměstnanosti),
- osoby do 25 let věku,
- absolventi vysokých škol po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia, nejdéle však do 30 let věku,
- těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu,
- osoby pečující o dítě do 15 let věku,
- osoby starší 50 let věku,
- osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 6 měsíců,
- osoby, které potřebují zvláštní pomoc (zejména osoby, které se přechodně ocitly v mimořádně obtížných poměrech nebo které v nich žijí, osoby společensky nepřizpůsobivé, osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody a osoby ze sociokulturně znevýhodněného prostředí).

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (§ 117 Zákona o zaměstnanosti) může úřad práce poskytnout zaměstnavateli na základě s ním uzavřené dohody, pokud zaměstnavatel přechází na nový podnikatelský program a z tohoto důvodu nemůže zabezpečit pro své zaměstnance práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby. Tento příspěvek lze poskytovat maximálně po dobu 6 měsíců na částečnou úhradu náhrady mzdy, která zaměstnancům přísluší podle pracovněprávních předpisů a může činit na jednoho zaměstnance nejvýše polovinu minimální mzdy.

Situaci v Libereckém kraji a v ostatních krajích České republiky pak charakterizuje následující tabulka.

Tab. R.6 Další nástroje aktivní politiky zaměstnanosti podle krajů v roce 2005

	Překlenovací příspěvek (počet zaměstnanců)		Příspěvek na dopravu (počet zaměstnanců)		Příspěvek na zapracování (počet zapracovávaných osob)		Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (počet zaměstnanců)	
	od počátku roku	k 31. 12. 2005	od počátku roku	k 31. 12. 2005	od počátku roku	k 31. 12. 2005	od počátku roku	k 31. 12. 2005
Česká republika	1 051	248	3 609	2 292	310	48	2	1
v tom kraje:								
Praha	-	-	-	-	-	-	-	-
Středočeský	14	3	185	144	24	-	-	-
Jihočeský	123	25	71	71	8	3	2	1
Plzeňský	7	1	184	-	-	-	-	-
Karlovarský	11	2	181	58	-	-	-	-
Ústecký	83	30	1 040	1 040	17	3	-	-
Liberecký	7	-	469	64	3	2	-	-
Královéhradecký	4	-	240	117	4	-	-	-
Pardubický	16	1	154	154	2	1	-	-
Vysočina	78	13	150	150	1	-	-	-
Jihomoravský	92	32	776	464	5	-	-	-
Olomoucký	75	12	30	30	45	10	-	-
Zlínský	97	18	28	-	99	14	-	-
Moravskoslezský	444	111	101	-	102	15	-	-

Tab. R.6 Výše příspěvků na jednotlivé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti platná pro rok 2006

Nástroj aktivní politiky zaměstnanosti	Výše příspěvku		Doba poskytování příspěvku
	popis	Kč	
Rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání	náklady rekvalifikace, lze poskytnout příspěvek na úhradu prokázaných nutných nákladů spojených s rekvalifikací	-	-
Rekvalifikace zaměstnanců	plně nebo částečně náklady rekvalifikace a náklady s ní spojené	-	-
Investiční pobídky	stanovuje vláda nařízením	-	-
Veřejně prospěšné práce	až do výše skutečně vyplacených mzdových nákladů, vč. pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění (35 %)	-	max. 12 měsíců
Společensky účelná pracovní místa - zřízená	výše příspěvku se odvíjí z průměrné mzdy v národním hospodářství (NH) za 1. – 3. čtvrtletí předchozího kalendářního roku: r. 2005 = 18.421,- Kč		
MN v okrese < v ČR	max. čtyřnásobek průměrné mzdy v NH ...	max. 73.684,-	úcelový příspěvek na 12 - 24 měsíců
(v kalendářním měsíci předcházejícím dni podání žádosti o příspěvek)	při zřízení více než 10 pracovních míst na základě jedné dohody › max. šestinásobek průměrné mzdy v NH ...	max. 110.526,-	
MN v okrese = nebo > v ČR	max. šestinásobek průměrné mzdy v NH ...	max. 110.526,-	úcelový příspěvek na 12 - 24 měsíců
(v kalendářním měsíci předcházejícím dni podání žádosti o příspěvek)	při zřízení více než 10 pracovních míst na základě jedné dohody › max. osminásobek průměrné mzdy v NH ...	max. 147.368,-	
Společensky účelná pracovní místa - vyhrazená	až do výše vyplacených mzdových nákladů, vč. pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění (35 %)	-	max. 6 měsíců (u uchazečů o zaměstnání dle § 33 odst.1 písm. a/, b/, c/ a f/ max. 12 měsíců)
Překlenovací příspěvek	polovina částky životního minima platného pro jednotlivého občana staršího 26 let ke dni uzavření dohody	2.210,-/měsíc	max. 3 měsíce
Příspěvek na dopravu zaměstnanců	maximálně 50 % nákladů vynaložených na dopravu zaměstnanců 100 % nákladů u zvláštní dopravy zaměstnanců s těžším zdravotním postižením	-	-
Příspěvek na zapracování	maximálně polovina minimální mzdy na jednoho zaměstnance pověřeného zapracování	max.3.785/měsíc	max. 3 měsíce
Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program	maximálně polovina minimální mzdy na jednoho zaměstnance	max.3.785/měsíc	max. 6 měsíců